

Faux pas atpažinimo ir Happé keistų istorijų testų lietuviškų versijų adaptacija bei psichometrinių savybių vertinimas

A. Jasionis*
G. Jasionytė**
R. Mameniškienė*

*Vilniaus universitetas, Medicinos fakultetas, Neurologijos centras

**Vilniaus universitetas, Medicinos fakultetas

Santrauka. *Įvadas.* Vienas pagrindinių socialinių pažintinių funkcijų posričių – minčių teorija (MT) – apima gebėjimą suprasti kitų žmonių mintis, ketinimus, emocijas ir numatyti jų elgesį. MT deficitas yra būdingas daugeliui neurologinių ir psichikos sutrikimų. Iki šiol nebuvo MT ištyrimo testų, adaptuotų lietuviškai kalbančiai populiacijai.

Tikslas. Išversti ir atlikti kalbinę bei kultūrinę dviejų MT testų – *Faux pas* atpažinimo testo ir Happé keistų istorijų testo – adaptaciją lietuviškai kalbančiai populiacijai ir įvertinti jų psichometrines savybes.

Tiriamieji ir tyrimo metodai. Abu testai buvo išversti iš anglų kalbos į lietuvių ir iš lietuvių į anglų kalbą. Naudojant lietuviškus testų variantus, ištirta 100 pilnamečių asmenų. Patikrintas testų patikimumas ir matavimų pagrįstumas. Vidinis nuoseklumas vertintas apskaičiuojant Cronbach koeficientą, vertinimo patikimumas – intraklasinį koreliacijos koeficientą, o konvergentinis konstrukcijos patikimumas – Spearman koreliacijos koeficientą.

Rezultatai. Apskaičiuota *Faux pas* atpažinimo testo *faux pas* istorijų Cronbach koeficiento reikšmė buvo 0,815, kontrolinių istorijų – 0,426, o Happé keistų istorijų testo – 0,708. *Faux pas* atpažinimo testo *faux pas* istorijų intraklasinio koreliacijos koeficiento reikšmė buvo 0,996, o Happé keistų istorijų testo – 0,911. Apskaičiuota silpna teigiama statistiškai reikšminga koreliacija tarp Happé keistų istorijų testo ir *Faux pas* atpažinimo testo *faux pas* istorijų įvertinimų ($r = 0,355$, $p = 0,045$), tačiau *Faux pas* atpažinimo testo kontrolinių istorijų įverčiai statistiškai reikšmingai nekoreliavo su *faux pas* istorijų ($r = 0,033$, $p = 0,745$) ir Happé keistų istorijų testo ($r = 0,109$, $p = 0,282$) rezultatais. Abiejų testų išorinis ir turinio pagrįstumas buvo įrodyti.

Išvados. *Faux pas* atpažinimo testas ir Happé keistų istorijų testas pritaikyti lietuviškai kalbančiai populiacijai. Abu instrumentai gali būti naudingi vertinant socialines pažintines funkcijas.

Raktažodžiai: minčių teorija, socialinės pažintinės funkcijos, *Faux pas* atpažinimo testas, Happé keistų istorijų testas.

ĮVADAS

Dėmesys, atmintis ir mokymasis, kalba, suvokimo, vykdomosios ir socialinės funkcijos yra pagrindinės pažintinių funkcijų sritys [1]. Socialinės pažintinės funkcijos padeda

apdoroti ir interpretuoti gautą socialinę informaciją bei suvokti aplinkinių asmenų vidinę psichinę būseną [2]. Tai būtinas visaverčio socialinio funkcionavimo elementas, kuriam sutrikus blogėja gyvenimo kokybė, psichinė sveikata, įsidarbinimo galimybės [3, 4].

Vienas pagrindinių socialinių pažintinių funkcijų posričių – minčių teorija (MT) (angl. *Theory of mind*) – apima gebėjimą suprasti kitų žmonių mintis, ketinimus, emocijas ir numatyti jų elgesį [5, 6]. Išskiriamos dvi MT rūšys: pažintinė, atsakinga už įsitikinimų, minčių suvokimą, ir afektinė, įgalinanti suprasti emocijas ir jausmus [7]. MT tinklo, apimančio migdolinį kūną (lot. *corpus amygdaloideum*),

Adresas:

Arminas Jasionis
Vilniaus universitetas, Medicinos fakultetas,
Neurologijos centras
Santariškių g. 2, LT-08661 Vilnius
El. paštas arminas.jasionis@santa.lt

© Neurologijos seminarai, 2020. Open Access. This article is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License CC-BY 4.0 (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided you give appropriate credit to the original author(s) and the source, provide a link to the Creative Commons license, and indicate if changes were made.

temporoparietalinę jungtį (angl. *temporoparietal junction*), medialinę prefrontalinę žievę (angl. *medial prefrontal cortex*) bei kitas galvos smegenų sritis, pažeidimas sutrikdo socialines pažintines funkcijas [8]. MT deficitas būdingas autizmui, Aspergerio sindromui, depresijai, šizofrenijai, Parkinsono ligai, frontotemporalinei demencijai, Alzheimerio ligai, epilepsijai ir kitiems neurologiniams bei psichikos sutrikimams [9–13].

Objektyviam MT funkcijų sutrikimui įvertinti reikalingi standartizuoti instrumentai. Pažintinė MT vertinama atliekant klaidingo įsitikinimo užduotis (angl. *False-belief tasks*), kuriose naudojamos paveikslėliais iliustruotos istorijos. Tikrinama, ar asmuo geba suprasti, kad veikejas neteisingai įsitikinęs (pirmos eilės klaidingas įsitikinimas) arba klysta, interpretuodamas kito veikejo įsitikinimus (antros eilės klaidingas įsitikinimas) [14]. Afektinė MT paprastai vertinama atliekant „Emocijų atpažinimo iš akių“ testą (angl. *Reading the Mind in the Eyes test*), kuriuo tikrinamas gebėjimas suprasti psichinę būseną iš žvilgsnio, pateikiant nespaltvotas akių srities nuotraukas [15]. Kompleksiškam MT funkcijų įvertinimui dažniausiai naudojami *Faux pas* atpažinimo testas (angl. *Faux Pas Recognition test*) ir Happé keistų istorijų testas (angl. *Strange stories test*) [16, 17]. Siekiant, kad įvertinimas būtų tikslus, instrumentai turi atitikti reikalingus psichometrinius reikalavimus ir būti pritaikyti tiriamajai populiacijai, t. y. derėtų su kultūriniu kontekstu. Mūsų žiniomis, kol kas nėra lietuviškai kalbančiai populiacijai adaptuotų MT funkcijų ištyrimo testų, todėl šio darbo tikslas buvo dažniausius užsienio autorių naudojamus, t. y. *Faux pas* atpažinimo testą ir Happé keistų istorijų testą, pritaikyti lietuvių kalbai.

DARBO TIKSLAS

Išversti ir atlikti kalbinę bei kultūrinę dviejų MT testų – *Faux pas* atpažinimo ir Happé keistų istorijų – adaptaciją lietuviškai kalbančiai populiacijai, įvertinti jų tinkamumą socialinėms pažintinėms funkcijoms tirti.

TIRIAMIEJI IR TYRIMO METODAI

Instrumentai (skalės)

Faux pas atpažinimo testą 1999 m. sukūrė Baron-Cohen ir bendraautoriai. Jis skirtas vertinti *faux pas* (netyčinio, socialiai nepriimtino, dažniausiai kitą asmenį įžeidžiančio veiksmo ar teiginio) suvokimo funkciją. Ši funkcija susiformuoja 9–11 gyvenimo metais [16, 18]. Testu vertinama

Elenos vyras planavo surengti jai staigmeną – gimtadienio vakarėlį. Jis pakvietė Elenos draugę Silviją ir paprašė: „Tik niekam nesakyk, ypač Elenai.“

Vakarėlio išvakarėse Elena buvo svečiuose pas Silviją. Silvija netyčia užpylė lašelį kavos ant naujos suknelės, kabančios ant kėdės. „Ak, ketinai ją vilkėti per tavo vakarėlį!“ – sušuko Silvija. „Kokį vakarėlį?“ – nusistebėjo Elena. „Eime, pažiūrėsime, ar pavyks išvalyti šią dėmę“, – greitai pasakė Silvija.

1. Ar kas nors pasakė kažką, ko neturėjo sakyti, ar kažką netinkamo?
2. Kas pasakė kažką, ko neturėjo sakyti, ar kažką netinkamo?
3. Kodėl jis (ji) neturėjo to sakyti arba kodėl tai nėra tinkama?
4. Kodėl, jūsų nuomone, jis (ji) tai pasakė?
5. Ar Silvija prisiminė, kad vakarėlis turėjo būti staigmena Elenai?
6. Kaip, jūsų nuomone, jautėsi Elena?
7. Kam buvo rengiamas vakarėlis?
8. Ką Silvija išpylė ant suknelės?

1 pav. Viena iš istorijų su *faux pas* (*Faux pas* atpažinimo testas)

ties pažintinė, tiek afektinė MT [16]. Testą sudaro 20 istorijų – 10 su *faux pas* ir 10 kontrolinių, kuriose *faux pas* nėra. Perskaičius kiekvieną istoriją, paklausiama, ar, tiriamajo nuomone, kas nors pasakė kažką netinkamo. Jei atsakoma teigiamai, užduodami septyni papildomi klausimai (1 pav.). Pirmieji du (1–2) klausimai vertina, ar tiriamasis atpažino *faux pas*. Trečias klausimas tikrina netinkamumo supratimą (kodėl tai nėra tinkama), ketvirtas – veikejo ketinimų supratimą (ar tiriamasis supranta, kodėl veikejas tai pasakė), penktas – veikejo įsitikinimų supratimą (ar tiriamasis supranta, kokie faktai veikejui žinomi), šeštas – empatiją (ar tiriamasis supranta, kaip veikejas galėtų jaustis). Paskutiniai du (7–8) klausimai yra kontroliniai ir tikrina, ar tiriamasis teisingai suprato istoriją. Jei tiriamasis *faux pas* neatpažino (neigiamai atsakė į pirmą klausimą), užduodami tik kontroliniai klausimai.

Vertinant istorijas su *faux pas*, už 1–6 klausimus skiriama 0 arba 1 taškas. Už kontrolinius klausimus taškai neskiiriami, tačiau, atsakius neteisingai, daroma prielaida, kad tiriamasis nesuprato istorijos, ir ji nevertinama. Už vieną *faux pas* istoriją galima surinkti nuo 0 iki 6 taškų. Bendras dešimties *faux pas* istorijų įvertinimas svyruoja nuo 0 iki 60 taškų. Taip pat vertinamos atskiros sritys: *faux pas* atpažinimas (pirmieji du klausimai, 0–20 taškų), netinkamumo supratimas (trečias klausimas, 0–10 taškų), ketinimų supratimas (ketvirtas klausimas, 0–10 taškų), įsitikinimų supratimas (penktas klausimas, 0–10 taškų) ir empatija (šeštas klausimas, 0–10 taškų). Vertinant kontrolines istorijas, kiekviena teisingai atmesta istorija vertinama 2 taškais. Už neteisingą *faux pas* priskyrimą kontrolinei istorijai duodama 0 taškų. Bendras dešimties kontrolinių istorijų įvertinimas gali svyruoti nuo 0 iki 20 taškų.

Happé keistų istorijų testu taip pat tiriamos abi MT sritys. Originalią testo versiją sudaro 24 istorijos: 8 mentalistinės, 8 fizinės ir 8 tarpusavyje nesusijusių sakinių ištraukos [17]. Tyrime naudotos tik mentalistinės istorijos, kadangi įrodyta, kad tik šiai testo daliai atlikti reikalinga mentalizacija, t. y. gebėjimas suprasti kitų psichinę būseną [19]. Perskaičius kiekvieną istoriją, užduodamas vienas klausimas apie veikejų veiksmų motyvus. Tikimasi, kad tiriamasis pastebės ir įvardins netiesiogiai pateiktą melą, dvigubą blefavimą, apgaulę, įtikinėjimą, „baltą“ melą ar

Simonas mėgsta meluoti. Simono brolis Mantas žino, kad jis beveik niekada nesako tiesos. Vakar Simonas paėmė brolio stalo teniso raketę. Mantas žino, kad Simonas ją kažkur paslėpė, tačiau negali jos rasti. Mantas labai susierzino, nuėjo pas Simoną ir paklausė: „Kur mano stalo teniso raketė? Tu ją paslėpei arba spintoje, arba po savo lova, nes visur kitur aš išieškojau. Kur ji? Spintoje ar po lova?“ Simonas atsakė, kad raketė yra po lova.

Klausimas. Kodėl Mantas raketės ieškos spintoje?

2 pav. Viena iš Happé keistų istorijų, iliustruojanti melą

klaidingą veikėjų įsitikinimą (2 pav.). Teisinga interpretacija vertinama 2, dalinis priežasčių paaiškinimas – 1, nespecifinės informacijos akcentavimas – 0 taškų, todėl iš viso surenkama nuo 0 iki 16 taškų [17].

Testų vertimas ir adaptacija

Pirmiausia vertėjas, kurio gimtoji kalba yra lietuvių, abu testus išvertė iš anglų į lietuvių kalbą. Veikėjų vardai, valiutos, matavimo vienetų, įstaigų pavadinimai buvo pakeisti, kad atitiktų lietuvišką kontekstą. Pirminius testų variantus vertėjas, kurio gimtoji kalba yra anglų, tačiau gerai mokantis lietuvių kalbą, išvertė į anglų kalbą. Ekspertų komisija, sudaryta iš neurologo, psichologo ir vertėjo, išanalizavo neatitiktis ir parengė pradinę testo versiją. Bando mojo testavimo, kurį atliko 10 pilnamečių asmenų, metu išanalizuota, ar visos istorijos ir klausimai yra suprantami, suderinami su lietuvių kultūra. Nutarus, kad abu testai atitinka šiuos reikalavimus ir nuo originalo skiriasi tik minėtomis modifikacijomis, parengti galutiniai *Faux pas* atpažinimo testo ir Happé keistų istorijų testo variantai lietuvių kalba.

Duomenų rinkimas

Paaškinus darbo tikslą, užtikrinus konfidencialumą ir gavus rašytinius informuoto asmens sutikimus, Vilniaus universiteto Medicinos fakultete atliktas 100 asmenų testavimas. Tiriamieji – vyresni nei 18 metų asmenys, kurių gimtoji kalba yra lietuvių. Tiriamieji dalyvauti pakviesti dalijantis neformaliu pranešimu internete. Neįtraukimo kriterijai – bloga klausa, intelektualinė negalia, prastai moka lietuvių kalbą – nenustatyti nė vienam atvykusiam asmeniui. Dalyviai buvo tiriami po vieną. Tyrėjas garsiai skaitė visas *Faux pas* atpažinimo testo ir Happé testo istorijas, po kiekvienos iš jų užduodamas atitinkamus klausimus. Tiriamasis galėjo pasitikrinti istorijos detales jam duotoje kopijoje. Tiriamųjų atsakymus netaisyta kalba tyrėjas registravo popierinėje formoje. Ištyrus visus dalyvius, du tyrėjai atskirai atliko visų tiriamųjų testų įvertinimą. Tyrimui atlikti gautas regioninio bioetikos komiteto leidimas.

Psichometrinės testų savybės

Svarbiausios tyrimų instrumentų charakteristikos yra patikimumas ir matavimų pagrįstumas.

Testo patikimumas (angl. *reliability*) atspindi rezultatų pastovumą, kai instrumentas naudojamas kelis kartus pa-

našiomis sąlygomis. Testų patikimumas tikrinamas įvertinus vidinį nuoseklumą (angl. *internal consistency*), t. y. atsakymų į klausimus koreliaciją, ir vertinimo patikimumą (angl. *inter-rater reliability*), t. y. koreliaciją tarp dviejų tyrėjų vertinimų [20].

Matavimų pagrįstumas (angl. *validity*) apibūdina, kaip testas atitinka savo paskirtį, t. y. ar vertina būtent tas charakteristikas, kurias siekiama ištirti. Buvo įvertintas išorinis (angl. *face*), turinio (angl. *content*) ir konvergentinis konstrukcijos (angl. *construct*) pagrįstumas. Išorinis pagrįstumas rodo, kad visi klausimai yra aiškūs, suprantami, nereikalingų klausimų nėra. Turinio pagrįstumas detaliau analizuoja, ar visas testas yra logiškas, apima visas tiriamos srities dimensijas. Šiems kriterijams vertinti statistinė analizė netaikoma. Konvergentinis konstrukcijos pagrįstumas rodo, ar testo rezultatai reikšmingai koreliuoja su kito instrumento, tiriančio teoriškai panašias charakteristikas, matavimais [20].

Matavimų pagrįstumas (angl. *validity*) apibūdina, kaip testas atitinka savo paskirtį, t. y. ar vertina būtent tas charakteristikas, kurias siekiama ištirti. Buvo įvertintas išorinis (angl. *face*), turinio (angl. *content*) ir konvergentinis konstrukcijos (angl. *construct*) pagrįstumas. Išorinis pagrįstumas rodo, kad visi klausimai yra aiškūs, suprantami, nereikalingų klausimų nėra. Turinio pagrįstumas detaliau analizuoja, ar visas testas yra logiškas, apima visas tiriamos srities dimensijas. Šiems kriterijams vertinti statistinė analizė netaikoma. Konvergentinis konstrukcijos pagrįstumas rodo, ar testo rezultatai reikšmingai koreliuoja su kito instrumento, tiriančio teoriškai panašias charakteristikas, matavimais [20].

Statistinis duomenų apdorojimas

Duomenys apdoroti IBM SPSS 23.0 programa. Apskaičiuoti duomenų vidurkiai, standartiniai nuokrypiai. Vidinis nuoseklumas vertintas apskaičiuojant Cronbach koeficientą, kuris laikytas pakankamai geru, kai reikšmė 0,70. Vertinimo patikimumas matuotas intraklasiniu koreliacijos koeficientu (angl. *intraclass correlation coefficient*), kuris laikytas pakankamai geru, kai reikšmė 0,75. Kiekybinių duomenų normalumas tikrintas Kolmogorovo-Smirnovo testu. Visi kiekybiniai kintamieji neatitiko normaliojo skirstinio, todėl, lyginant dviejų nepriklausomų grupių kintamuosius, naudotas Mann-Whitney U testas, o lyginant daugiau nei dviejų nepriklausomų grupių kintamuosius, – Kruskal-Wallis H testas. Kiekybinių kintamųjų koreliacija vertinta apskaičiuojant Spearman koreliacijos koeficientą; koreliacija laikyta silpna, kai koeficientas yra 0,3–0,5, vidutinio stiprumo – 0,5–0,7, stipria – 0,7–0,9, labai stipria – 0,9. Laikyta, kad skirtumas tarp lyginamųjų grupių statistiškai reikšmingas, kai p reikšmė < 0,05.

REZULTATAI

Ištirta 100 asmenų: 63 moterys ir 37 vyrai. Tiriamųjų amžius – nuo 18 iki 60 metų (vidurkis – 30,66 ± 11,32 metų). 36 asmenys turėjo vidurinę išsilavinimą, 7 – aukštąjį neuniversitetinį, 57 – aukštąjį universitetinį.

Bendri testų rezultatai pateikti 1 lentelėje. Nė vienas tiriamasis negavo maksimalaus *Faux pas* atpažinimo testo *faux pas* istorijų įvertinimo (FP). Daugiausia surinkta 58 taškai (6 asmenys), mažiausiai – 12 (3 asmenys). Maksimalų *Faux pas* atpažinimo testo kontrolinių istorijų įvertinimą (FP kontr.) – 20 taškų – surinko net 49 tiri-

1 lentelė. Testų įvertinimų vidurkiai, intervalai ir testų vidinis nuoseklumas

	Vidurkis ± SN	Intervalas	Teorinis intervalas	Cronbach
FP	41,25 ± 14,49	12–58	0–60	0,815
FP kontr.	18,68 ± 1,54	14–20	0–20	0,426
Happé	13,67 ± 1,77	10–16	0–16	0,708

SN – standartinis nuokrypis, FP – *Faux pas* atpažinimo testo *faux pas* istorijų įvertinimas, FP kontr. – *Faux pas* atpažinimo testo kontrolinių istorijų įvertinimas, Happé – Happé keistų istorijų testo įvertinimas

2 lentelė. *Faux pas* atpažinimo testo atskirų istorijų įvertinimas

<i>Faux pas</i> istorijos			Kontrolinės istorijos		
Istorijos nr.	Teisingas <i>faux pas</i> aptikimas, n	Taškų vidurkis ± SN	Istorijos nr.	Teisingas <i>faux pas</i> atmetimas, n	Taškų vidurkis ± SN
2	97	5,17 ± 1,29	1	93	1,86 ± 0,51
4	90	5,11 ± 1,86	3	100	2,00 ± 0,00
7	73	4,14 ± 2,62	5	93	1,86 ± 0,51
11	83	4,67 ± 2,19	6	87	1,74 ± 0,68
12	76	4,26 ± 2,47	8	92	1,84 ± 0,55
13	31	1,86 ± 2,79	9	85	1,70 ± 0,72
14	79	4,74 ± 2,46	10	100	2,00 ± 0,00
15	88	4,24 ± 1,82	17	97	1,94 ± 0,34
16	67	3,98 ± 2,81	19	100	2,00 ± 0,00
18	55	3,08 ± 2,85	20	87	1,74 ± 0,68

SN – standartinis nuokrypis

3 lentelė. Happé keistų istorijų testo atskirų istorijų įvertinimai

Istorijos nr.	Psichinės būsenos taikiny	Gauta 0 taškų, n	Gautas 1 taškas, n	Gauti 2 taškai, n	Taškų vidurkis ± SN
1	Melas	7	23	70	1,63 ± 0,61
2	Dvigubas blefavimas	3	6	91	1,88 ± 0,41
3	Apgaulė	0	55	45	1,45 ± 0,50
4	Įtikinėjimas	3	29	68	1,65 ± 0,54
5	„Baltas“ melas	0	8	92	1,92 ± 0,27
6	„Baltas“ melas	0	28	72	1,72 ± 0,45
7	Klaidingas įsitikinimas	0	38	62	1,62 ± 0,49
8	Klaidingas įsitikinimas	7	6	87	1,80 ± 0,55

SN – standartinis nuokrypis

4 lentelė. Testų įvertinimų skirtumai, priklausomai nuo lyties ir išsilavinimo

	Taškų vidurkis ± SN pagal lytį			Taškų vidurkis ± SN pagal išsilavinimą			
	M	V	p	Vidurinis	Aukštasis neuniversitetinis	Aukštasis universitetinis	p
FP	40,54 ± 13,99	42,46 ± 15,43	0,217	44,36 ± 11,87	36,71 ± 15,25	39,84 ± 15,73	0,323
FP kontr.	18,83 ± 1,17	18,43 ± 2,01	0,762	18,61 ± 1,78	19,43 ± 0,98	18,63 ± 1,42	0,375
Happé	13,48 ± 1,95	14,00 ± 1,37	0,335	13,72 ± 1,73	13,00 ± 1,91	13,72 ± 1,79	0,534

SN – standartinis nuokrypis, M – moterys, V – vyrai, p – p reikšmė, FP – *Faux pas* atpažinimo testo *faux pas* istorijų įvertinimas, FP kontr. – *Faux pas* atpažinimo testo kontrolinių istorijų įvertinimas, Happé – Happé keistų istorijų testo įvertinimas

mieji; mažiausiai surinkta 14 taškų (3 asmenys). 23 asmenys surinko maksimalų Happé keistų istorijų testo įvertinimą (Happé), mažiausias įvertinimas – 10 taškų (4 asmenys).

Faux pas atpažinimo testo kiekvienos *faux pas* ir kontrolinės istorijos įvertinimai apibendrinti 2 lentelėje. Ge-

riausiai *faux pas* aptiktas (t. y. į pirmą klausimą atsakyta teigiamai) 2-oje (97 asmenys) ir 4-oje (90 asmenų), blogiausiai – 13-oje (31 asmuo) ir 18-oje (55 asmenys) istorijose. Vertinant kontrolines istorijas, visi tiriamieji teisingai atmetė *faux pas* (t. y. į pirmą klausimą atsakė neigiamai) 3-ioje, 10-oje ir 19-oje istorijose. Blogiausiai *faux pas* at-

mestas 9-oje (85 asmenys), 6-oje ir 20-oje (po 87 asmenis) istorijose.

Happé keistų istorijų testo atskirų istorijų įvertinimai pateikti 3 lentelėje. Geriausiai suprastos 5-a (vidurkis – $1,92 \pm 0,27$) ir 2-a (vidurkis – $1,88 \pm 0,41$), blogiausiai – 3-ia (vidurkis – $1,45 \pm 0,50$) ir 7-a (vidurkis – $1,62 \pm 0,49$) istorijos.

Įvertinimų skirtumai tarp lyčių ir skirtingą išsilavinimą turinčių asmenų pateikti 4 lentelėje. Visų testų įvertinimai tarp lyčių statistiškai reikšmingai nesiskyrė. Taip pat nenustatyta statistiškai reikšmingų įvertinimų skirtumų tarp skirtingo išsilavinimo asmenų.

Vertinant testų rezultatus pagal tiriamųjų amžių, nenustatyta statistiškai reikšmingos *Faux pas* atpažinimo testo *faux pas* istorijų ($r = -0,092$, $p = 0,362$), kontrolinių istorijų ($r = -0,001$, $p = 0,989$) ir Happé testo ($r = 0,042$, $p = 0,676$) rezultatų koreliacijos su amžiumi.

Testų patikimumas

Didžiausia Cronbach koeficiento reikšmė nustatyta *Faux pas* atpažinimo testo *faux pas* istorijoms (0,815), kiek mažesnė – Happé keistų istorijų testo istorijoms (0,708). Abu įverčiai rodo pakankamą testų vidinį nuoseklumą. Mažiausias Cronbach koeficientas (0,426), apskaičiuotas *Faux pas* atpažinimo testo kontrolinėms istorijoms, rodo nepakankamą šios *Faux pas* atpažinimo testo dalies vidinį nuoseklumą.

Apskaičiuota *Faux pas* atpažinimo testo *faux pas* istorijų intraklasinio koreliacijos koeficiento reikšmė yra 0,996, o Happé keistų istorijų testo – 0,911. Šie rezultatai rodo pakankamai gerą testų vertinimo patikimumą. *Faux pas* atpažinimo testo kontrolinių istorijų intraklasinis koreliacijos koeficientas nebuvo skaičiuojamas, kadangi šios testo dalies vertinimas yra objektyvus ir nuo vertintojo nepriklauso.

Matavimų pagrįstumas

Ekspertai, atidžiai peržiūrėję testus ir išanalizavę dalyvių pastebėjimus, nusprendė, kad istorijos yra aiškios, o pateikiami klausimai – pagrįsti ir pakankami, kad būtų įvertintas tiriamojo supratimas apie veikėjų poelgius ir jausmus. Išanalizavus literatūros duomenis, sutarta, kad abu testai gali įvertinti tiek pažintinę, tiek afektinę MT funkcijas. Taigi abiejų testų išorinis ir turinio pagrįstumas buvo įrodyti.

Vertinant testų tarpusavio koreliaciją, nustatyta statistiškai reikšminga, bet silpna teigiama koreliacija tarp Happé testo ir *Faux pas* atpažinimo testo *faux pas* istorijų įvertinimo ($r = 0,355$, $p = 0,045$). Visgi tarp *Faux pas* atpažinimo testo *faux pas* istorijų ir kontrolinių istorijų ($r = 0,033$, $p = 0,745$) bei Happé testo ir *Faux pas* atpažinimo testo kontrolinių istorijų ($r = 0,109$, $p = 0,282$) rezultatų koreliacijos nustatyta nebuvo. Taigi konvergentinio konstrukcijos pagrįstumo kriterijų atitinka *Faux pas* atpažinimo testo *faux pas* istorijų dalis ir Happé keistų istorijų testas.

REZULTATŲ APTARIMAS

Faux pas atpažinimo testas

Duomenys lyginti su 2012 m. Söderstrand ir Almkvist švediškai bei 2016 m. Faísca ir bendraautorių portugališkai kalbančioms populiacijoms pritaikytų *Faux pas* atpažinimo testo versijų validizacijos rezultatais. Į švedišką versijos tyrimą įtraukti 68 asmenys (36 moterys ir 32 vyrai) nuo 18 iki 49 metų, į portugališką – 200 asmenų (125 moterys ir 75 vyrai) nuo 18 iki 60 metų amžiaus [21, 22].

Gauti mažesni istorijų su *faux pas* įverčiai nei švedų tyrimo metu: švedų FP vidurkis – $49,20 \pm 8,38$ (mūsų tyrimo – $41,25 \pm 14,49$) taško, be to, jų tyrimo metu buvo surinktas maksimalus įvertinimas (60 taškų) [21]. Visgi mūsų tyrimo FP vidurkis yra daug didesnis, nei apskaičiuotas portugalų tyrime ($29,86 \pm 13,35$) [22]. Gautas kontrolinių istorijų įverčių (FP kontr.) vidurkis – $18,68 \pm 1,54$ taško – yra palyginamas su švedų ($19,20 \pm 1,55$) ir portugalų ($18,51 \pm 2,35$) tyrimų rezultatais. Kaip ir kituose, mūsų tyrimo taip pat buvo priartėta prie „lubų“ efekto (angl. *ceiling effect*) [21, 22].

Geriausiai *faux pas* aptinkamas 2-oje istorijoje (97,0 % mūsų tyrimo ir 86,5 % validizuojant portugališką versiją), blogiausiai – 13-oje istorijoje (31,0 % ir 43,0 %). Analizuojant kontrolinių istorijų rezultatus, visi dalyviai teisingai atmetė *faux pas* 3-ioje, 10-oje ir 19-oje istorijose; portugalų tyrime geriausiai atmesta 10-oje, 17-oje, 19-oje istorijose (97,0 % tiriamųjų) [22].

Faux pas atpažinimo testo rezultatų skirtumų tarp lyčių nenustatėme. Nors kitų šalių tyrimuose kontrolinių istorijų įvertinimas tarp lyčių taip pat nesiskyrė, buvo rasta, kad moterys reikšmingai geriau nei vyrai atsako į istorijų su *faux pas* klausimus [21, 22]. Testo autoriai taip pat nurodo aukštesnius moteriškos lyties įvertinimus [16]. Remiantis Baron-Cohen, vieno iš *Faux pas* atpažinimo testo kūrėjų, teorija, moterys, mėginamos nuspėti kito žmogaus elgesį, labiau linkusios į mėginimą suprasti jo psichinę būseną, o vyrai – į įprastų elgesio modelių sisteminimą ir naudojimą [23]. MT tinklo aktyvumo skirtumai tarp lyčių buvo įrodyti eksperimentiniais tyrimais [24]. Taigi, vertinant MT funkcijas, rekomenduojama atsižvelgti į tiriamojo lytį.

Negavome ir reikšmingos tiriamųjų amžiaus bei testo įvertinimų koreliacijos. Tai atitinka analizuojamų validizacijų rezultatus [21, 22]. Visgi, remiantis Henry ir bendraautorių metaanalize, vyresni žmonės prasčiau atlieka MT funkcijas tiriančias užduotis [25]. Nors įrodyta, kad tai nėra su amžiumi susijusio kitų pažintinių funkcijų (pvz., atminties, vykdomųjų funkcijų, informacijos apdorojimo greičio) deficito pasekmė, tikslios MT funkcijų blogėjimo priežastys kol kas nežinomos [26].

Nenustatyta reikšmingų testo įvertinimų skirtumų tarp skirtingo išsilavinimo asmenų. Švedų tyrime taip pat nerasta rezultatų priklausomybės nuo išsilavinimo, o portugalų – nustatyta mažo efekto dydžio teigiama priklausomybė [21, 22]. Nors Li su bendraautoriais nurodo, kad aukštesnį išsilavinimą turintys vyresni (70–79 metų) tiriamieji *Faux pas* atpažinimo testą atlieka geriau nei turintys

žemesnį išsilavinimą, išsamių tyrimų priklausomybės ryšio įvertinimui trūksta [27].

Gauta *Faux pas* atpažinimo testo *faux pas* istorijų Cronbach koeficiento reikšmė yra 0,815 ir atitinka apskaičiuotas švedų (0,905) ir portugalų (0,816) tyrimuose [21, 22]. Vidinį šios testo dalies nuoseklumą galima laikyti geru. Kontrolinių istorijų dalies Cronbach koeficiento reikšmė (0,426), taip pat atitinkanti švedų (0,415) ir portugalų (0,568) tyrimų rezultatus, rodo nepakankamą šių istorijų vidinį nuoseklumą [21, 22]. Apskaičiuota *Faux pas* atpažinimo testo *faux pas* istorijų intraklasinio koreliacijos koeficiento reikšmė (0,996) prilygsta švedų tyrimo rezultatui (0,916) (validizuojant portugališką versiją, šis koeficientas neskaičiuotas) [21]. Taigi, *Faux pas* atpažinimo testo *faux pas* istorijos turi aukštą patikimumo lygį, o kontrolinės istorijos šio kriterijaus neatitinka.

Remiantis ekspertų nuomone, visas testas atitinka išorinio ir turinio pagrįstumo kriterijus. Kadangi *faux pas* istorijų rezultatas reikšmingai koreliuoja su tas pačias sritis vertinančiu Happé keistų istorijų testu ($r = 0,355$, $p = 0,045$), įrodytas konvergentinis konstrukcijos pagrįstumas. Chen ir bendraautorai taip pat rado reikšmingą teigiamą šių įverčių koreliaciją ($r = 0,290$, $p < 0,05$) [28]. Kontrolinių istorijų rezultatas reikšmingai nekoreliavo nei su *faux pas* istorijų, nei su Happé keistų istorijų testo rezultatais. Validizuojant švedišką versiją, apskaičiuota reikšminga neigiama kontrolinių ir *faux pas* istorijų koreliacija ($r = -0,355$, $p = 0,001$). Nors tai sunku paaiškinti, bet galima geras gebėjimas pastebėti nemalonus situacijas sąlygoja polinkį į per stiprią bet kokios bendravimo formos analizę ir reakciją į ją [21]. Ryšio tarp kontrolinių istorijų ir Happé keistų istorijų testo įverčių analizės literatūroje nepavyko rasti, todėl *Faux pas* atpažinimo testo kontrolinių istorijų konvergentinis konstrukcijos pagrįstumas neįrodytas.

Testo istorijos su *faux pas* pasižymi geru patikimumu ir pagrįstumu, todėl yra naudotinos kasdienėje praktikoje. Kontrolinių istorijų psichometrinės savybės yra diskutuotinos, todėl jų naudojimo vertė abejotina, o rezultatai (ypač sveikų žmonių) turėtų būti vertinami apdairiai. Visgi Faísca ir bendraautorai teigia, kad šios testo dalies rezultatai gali būti naudingi vertinant MT deficito sunkumą [22].

Happé keistų istorijų testas

Testo rezultatai lyginti su 2017 m. Shahrivar ir bendraautorų persiškai kalbančiai populiacijai pritaikytos Happé keistų istorijų testo versijos validizacijos duomenimis. Į persiškos versijos tyrimą įtraukti 398 8–11 metų asmenys (202 mergaitės ir 192 berniukai) [29]. Rezultatų lyginimo pagrįstumas gali būti diskutuotinas, kadangi tiksliai nežinoma, kada MT nustoja vystytis. Westby ir bendraautorai teigia, kad funkcijos galutinai susiformuoja iki 8–12 metų, remiantis kitais autoriais, jos tobulėja visą gyvenimą [18, 30]. Vis dėlto tai vienintelė prieinama angliška šio testo validizacijos versija.

Gautas testo įverčių vidurkis ($13,67 \pm 1,77$) yra gerokai didesnis nei Shahrivar ir bendraautorų tyrime

($7,93 \pm 2,72$) [29]. Kadangi nebuvo galima atmesti amžiaus įtakos šiam skirtumui, rezultatas palygintas su Perez-Zapata ir bendraautorų tyrimo, įtraukusio 100 sveikų suaugusių asmenų (amžiaus vidurkis – 19,64 metų), duomenimis. Šio tyrimo rezultatai (testo įvertinimų vidurkis – $14,16 \pm 0,21$) gali būti prilyginami mūsų apskaičiuotiems įverčiams [31].

Atliekant persiškos versijos validizaciją, geriausiai suprasta 5-a istorija (vidurkis – $1,67 \pm 0,69$). Nors 4-os istorijos įvertinimo vidurkis ($0,53 \pm 0,65$) yra mažiausias, rečiausiai 2 taškais įvertinta ($n = 13$), t. y. visiškai teisingai interpretuota, 3-ia istorija [29]. Tai atitinka mūsų duomenis, todėl galime teigti, kad lengviausiai šioje užduotyje išvelgiamas „baltas“ melas, o sunkiausiai – apgaulė. Visgi 6-os istorijos, kurioje taip pat užkodotas „baltas“ melas, įverčiai nėra tokie geri kaip 5-os istorijos, todėl jos galimai vertina ne visai tą pačią sritį.

Reikšmingų testo rezultatų skirtumų tarp lyčių nenustatėme, nors Shahrivar ir bendraautorai apskaičiavo, kad mergaitės užduotį atlieka geriau nei berniukai [29]. Vertinant literatūros duomenis, rezultatai yra nevienareikšmiški, todėl lyties įtaka šio testo atlikimui išlieka neaiški [32, 33]. Visgi, remiantis jau aptartais MT skirtumais tarp vyrų ir moterų, vertinant testo rezultatus derėtų atsižvelgti į tiriamojo lytį.

Neradome ir reikšmingos amžiaus bei išsilavinimo įtakos keistų istorijų užduoties rezultatams, nors Cavallini ir bendraautorai, tirdami sveikus 20–82 metų amžiaus asmenis, nustatė reikšmingą neigiamą koreliaciją tarp testo įverčių ir amžiaus. To paties tyrimo rezultatai rodo, kad aukštesnio išsilavinimo asmenys testą atlieka reikšmingai geriau nei žemesnio išsilavinimo tiriamieji [34]. Šių veiksnių reikšmė MT funkcijoms aptarta ankstesnėse dalyse.

Apskaičiuota didesnė Cronbach koeficiento reikšmė (0,708) nei Shahrivar ir bendraautorų tyrimo metu (0,510) [29]. Kitų tyrimų duomenimis, testo vidinis nuoseklumas gali būti puikus ir Cronbach koeficiento reikšmė siekti net 0,953 [35]. Intraklasinio koreliacijos koeficiento reikšmė (0,911) prilyginama kitų autorių, kriterijų vertinusių kitu metodu (Koheno kapa (angl. *Cohen's kappa*) – 0,970), rezultatams (validizuojant persišką versiją, šie koeficientai neskaičiuoti) [36], taigi vertinimo patikimumas taip pat aukštas. Ekspertų nuomone, testas atitinka išorinio ir turinio pagrįstumo kriterijus. Rezultatų koreliacija su *Faux pas* atpažinimo testo įverčiais ir konvergentinis konstrukcijos pagrįstumas aptarti ankstesnėse dalyse. Įrodytas geras Happé keistų istorijų testo patikimumas ir matavimų pagrįstumas, todėl rekomenduojamas jo naudojimas objektyviam MT funkcijų įvertinimui.

IŠVADOS

Faux pas atpažinimo ir Happé keistų istorijų testai yra pritaikyti lietuviškai kalbančiai populiacijai. Abu instrumentai gali būti naudingi vertinant socialines pažintines funkcijas. Ateityje reikalinga ir kitų testų, atskirai įvertinančių MT sritis, adaptacija.

Literatūra

- American Psychiatric Association. Diagnostic and statistical manual of mental disorders. 5th ed. Arlington, VA: American Psychiatric Association, 2013; 947. <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>
- Fiske ST, Taylor SE. Social cognition. 2nd ed. New York: McGraw-Hill, 1991; 717.
- Phillips LH, Scott C, Henry JD, Mowat D, Bell JS. Emotion perception in Alzheimer's disease and mood disorder in old age. *Psychol Aging* 2010; 25(1): 38–47. <https://doi.org/10.1037/a0017369>
- Brüne M, Abdel-Hamid M, Lehmkämpfer C, Sonntag C. Mental state attribution, neurocognitive functioning, and psychopathology: what predicts poor social competence in schizophrenia best? *Schizophr Res* 2007; 92(1–3): 151–9. <https://doi.org/10.1016/j.schres.2007.01.006>
- Sodian B, Kristen S. Theory of mind. In: Glatzeder B, Goel V, Müller A, eds. *Towards a theory of thinking: building blocks for a conceptual framework*. Berlin, Heidelberg: Springer, 2010; 189–201. https://doi.org/10.1007/978-3-642-03129-8_13
- Adolphs R. The neurobiology of social cognition. *Curr Opin Neurobiol* 2001; 11(2): 231–9. [https://doi.org/10.1016/S0959-4388\(00\)00202-6](https://doi.org/10.1016/S0959-4388(00)00202-6)
- Decety J, Jackson PL. The functional architecture of human empathy. *Behav Cogn Neurosci Rev* 2004; 3(2): 71–100. <https://doi.org/10.1177/1534582304267187>
- Barak B, Feng G. Neurobiology of social behavior abnormalities in autism and Williams syndrome. *Nat Neurosci* 2016; 19(6): 647–55. <https://doi.org/10.1038/nn.4276>
- Castelli F, Frith C, Happé F, Frith U. Autism, Asperger syndrome and brain mechanisms for the attribution of mental states to animated shapes. *Brain J Neurol* 2002; 125(Pt 8): 1839–49. <https://doi.org/10.1093/brain/awf189>
- Bentall RP, Rowse G, Shryane N, Kinderman P, Howard R, Blackwood N, et al. The cognitive and affective structure of paranoid delusions: a transdiagnostic investigation of patients with schizophrenia spectrum disorders and depression. *Arch Gen Psychiatry* 2009; 66(3): 236–47. <https://doi.org/10.1001/archgenpsychiatry.2009.1>
- Péron J, Vicente S, Leray E, Drapier S, Drapier D, Cohen R, et al. Are dopaminergic pathways involved in theory of mind? A study in Parkinson's disease. *Neuropsychologia* 2009; 47(2): 406–14. <https://doi.org/10.1016/j.neuropsychologia.2008.09.008>
- Gregory C, Lough S, Stone V, Erzinclioğlu S, Martin L, Baron-Cohen S, et al. Theory of mind in patients with frontal variant frontotemporal dementia and Alzheimer's disease: theoretical and practical implications. *Brain J Neurol* 2002; 125(Pt 4): 752–64. <https://doi.org/10.1093/brain/awf079>
- Stone VE, Baron-Cohen S, Calder A, Keane J, Young A. Acquired theory of mind impairments in individuals with bilateral amygdala lesions. *Neuropsychologia* 2003; 41(2): 209–20. [https://doi.org/10.1016/S0028-3932\(02\)00151-3](https://doi.org/10.1016/S0028-3932(02)00151-3)
- Wimmer H, Perner J. Beliefs about beliefs: representation and constraining function of wrong beliefs in young children's understanding of deception. *Cognition* 1983; 13(1): 103–28. [https://doi.org/10.1016/0010-0277\(83\)90004-5](https://doi.org/10.1016/0010-0277(83)90004-5)
- Baron-Cohen S, Wheelwright S, Hill J, Raste Y, Plumb I. The "Reading the Mind in the Eyes" Test revised version: a study with normal adults, and adults with Asperger syndrome or high-functioning autism. *J Child Psychol Psychiatry* 2001; 42(2): 241–51. <https://doi.org/10.1111/1469-7610.00715>
- Baron-Cohen S, O'Riordan M, Stone V, Jones R, Plaisted K. Recognition of faux pas by normally developing children and children with Asperger syndrome or high-functioning autism. *J Autism Dev Disord* 1999; 29(5): 407–18. <https://doi.org/10.1023/A:1023035012436>
- Happé FGE. An advanced test of theory of mind: understanding of story characters' thoughts and feelings by able autistic, mentally handicapped, and normal children and adults. *J Autism Dev Disord* 1994; 24(2): 129–54. <https://doi.org/10.1007/BF02172093>
- Westby C, Robinson L. A developmental perspective for promoting theory of mind. *Top Lang Disord* 2014; 34(4): 362–82. <https://doi.org/10.1097/TLD.0000000000000035>
- White S, Hill E, Happé F, Frith U. Revisiting the strange stories: revealing mentalizing impairments in autism. *Child Dev* 2009; 80(4): 1097–117. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2009.01319.x>
- Litwin M. How to measure survey reliability and validity. Vol. 7. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, Inc., 1995; 96. <https://doi.org/10.4135/9781483348957>
- Söderstrand P, Almkvist O. Psychometric data on the Eyes Test, the Faux Pas Test, and the Dewey Social Stories Test in a population-based Swedish adult sample. *Nord Psychol* 2012; 64(1): 30–43. <https://doi.org/10.1080/19012276.2012.693729>
- Faisca L, Afonseca S, Brüne M, Gonçalves G, Gomes A, Martins AT. Portuguese adaptation of a Faux Pas Test and a Theory of Mind Picture Stories Task. *Psychopathology* 2016; 49(3): 143–52. <https://doi.org/10.1159/000444689>
- Baron-Cohen S. Empathizing, systemizing, and the extreme male brain theory of autism. *Prog Brain Res* 2010; 186: 167–75. <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-53630-3.00011-7>
- Adenzato M, Brambilla M, Manenti R, De Lucia L, Trojano L, Garofalo S, et al. Gender differences in cognitive Theory of Mind revealed by transcranial direct current stimulation on medial prefrontal cortex. *Sci Rep* 2017; 7(1): 1–9. <https://doi.org/10.1038/srep41219>
- Henry JD, Phillips LH, Ruffman T, Bailey PE. A meta-analytic review of age differences in theory of mind. *Psychol Aging* 2013; 28(3): 826–39. <https://doi.org/10.1037/a0030677>
- Bernstein DM, Thornton WL, Sommerville JA. Theory of mind through the ages: older and middle-aged adults exhibit more errors than do younger adults on a continuous false belief task. *Exp Aging Res* 2011; 37(5): 481–502. <https://doi.org/10.1080/0361073X.2011.619466>
- Li X, Wang K, Wang F, Tao Q, Xie Y, Cheng Q. Aging of theory of mind: the influence of educational level and cognitive processing. *Int J Psychol* 2013; 48(4): 715–27. <https://doi.org/10.1080/00207594.2012.673724>
- Chen K-W, Lee S-C, Chiang H-Y, Syu Y-C, Yu X-X, Hsieh C-L. Psychometric properties of three measures assessing advanced theory of mind: evidence from people with schizophrenia. *Psychiatry Res* 2017; 257: 490–6. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2017.08.026>
- Shahrivar Z, Tehrani-Doost M, Khorrami Banaraki A, Mohammadzadeh A, Happé F. Normative data and psychometric properties of a farsi translation of the strange stories test. *Autism Res* 2017; 10(12): 1960–7. <https://doi.org/10.1002/aur.1844>
- Miller SA. Theory of mind: beyond the preschool years. New York: Psychology Press, 2012; 264. <https://doi.org/10.4324/9780203122730>

31. Perez-Zapata D, Slaughter V, Henry JD. Cultural effects on mindreading. *Cognition* 2016; 146: 410–4. <https://doi.org/10.1016/j.cognition.2015.10.018>
32. Ronald A, Viding E, Happé F, Plomin R. Individual differences in theory of mind ability in middle childhood and links with verbal ability and autistic traits: a twin study. *Soc Neurosci* 2006; 1(3–4): 412–25. <https://doi.org/10.1080/17470910601068088>
33. Devine RT, Hughes C. Silent films and strange stories: theory of mind, gender, and social experiences in middle childhood. *Child Dev* 2013; 84(3): 989–1003. <https://doi.org/10.1111/cdev.12017>
34. Cavallini E, Lecce S, Bottiroli S, Palladino P, Pagnin A. Beyond false belief: theory of mind in young, young-old, and old-old adults. *Int J Aging Hum Dev* 2013; 76(3): 181–98. <https://doi.org/10.2190/AG.76.3.a>
35. Velloso R de L, Duarte CP, Schwartzman JS. Evaluation of the theory of mind in autism spectrum disorders with the Strange Stories test. *Arq Neuropsiquiatr* 2013; 71(11): 871–6. <https://doi.org/10.1590/0004-282X20130171>
36. Kaland N, Callesen K, Møller-Nielsen A, Mortensen EL, Smith L. Performance of children and adolescents with Asperger syndrome or high-functioning autism on advanced theory of mind tasks. *J Autism Dev Disord* 2008; 38(6): 1112–23. <https://doi.org/10.1007/s10803-007-0496-8>

A. Jasionis, G. Jasionytė, R. Mameniškienė

THE ADAPTATION AND EVALUATION OF PSYCHOMETRIC PROPERTIES OF THE LITHUANIAN VERSIONS OF THE FAUX PAS RECOGNITION AND STRANGE STORIES TESTS

Summary

Background. One of the main subdomains of social cognitive functions, Theory of Mind (ToM), involves the ability to under-

stand other people's thoughts, intentions, emotions, and predict their behaviour. ToM deficit is common in many neurological and mental disorders. So far, there have been no measures assessing ToM functions adapted to the Lithuanian-speaking population.

Objective. To translate and perform a linguistic and cultural adaptation of two ToM tests – the Faux Pas Recognition test and Happé Strange Stories test – to the Lithuanian-speaking population and to evaluate their psychometric properties.

Materials and methods. Both instruments were translated from English into Lithuanian and from Lithuanian into English. A total of 100 adult subjects were tested using Lithuanian test variants. The reliability and validity of the instruments were evaluated. Internal consistency was estimated by calculating the Cronbach coefficient, the inter-rater reliability by the intraclass correlation coefficient, and the convergent construct validity by the Spearman correlation coefficient.

Results. The Cronbach coefficient for the faux pas stories of the Faux Pas Recognition test was 0.815, for the control stories 0.426, and for the Strange Stories test 0.708. The intraclass correlation coefficient of the faux pas stories of the Faux Pas Recognition test was 0.996, and that of the Strange Stories test was 0.911. There was a statistically significant weak positive correlation between the Strange Stories test and the faux pas stories ratings ($r=0.355$, $p=0.045$), but the control stories of the Faux Pas Recognition test did not statistically significantly correlate with the faux pas stories ($r=0.033$, $p=0.745$) and Happé Strange Stories test ($r=0.109$, $p=0.282$). The face and content validity of both instruments was good.

Conclusions. The Faux Pas Recognition test and Happé Strange Stories test are adapted to the Lithuanian-speaking population. Both instruments can be useful in evaluating social cognitive functions.

Keywords: theory of mind, social cognition, Faux Pas Recognition test, Happé Strange Stories test.

Gauta:
2020 02 10

Priimta spaudai:
2020 02 28